

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

YTTRANDE
2021-08-25

Angående förslag till detaljplan för fastigheten Barnhusväderkvarnen 36 och del av Vasastaden 3:1 i stadsdelen Vasastaden, S-Dp 2017-19122

Samfundet S:t Erik har i ett tidigare yttrande daterat 2020-02-14 (se bilaga) framfört sina synpunkter på detaljplaneförslaget för Barnhusväderkvarnen 36. Då avstyrkte Samfundet förslaget med motiveringen att inbyggnaden av arkaden bedömdes strida mot förvanskningförbudet enligt Plan- och bygglagen 8 kap 13 §.

Som en följd av samrådet har detaljplaneförslaget omarbetats. Det handlar framförallt om att inbyggdaden av det f d postbankhusets arkad har slopats samt att tillkommande byggnadsvolymer minskats ner något. Samfundet S:t Erik ser positivt på omarbetningarna som lett fram till att förslaget i nuvarande utformning innebär en mindre negativ påverkan på de kulturhistoriska värdena och inte längre bedöms som förvanskande.

Däremot framstår påbyggnaden utformning i stort sett som oförändrad sedan planskedet. För denna del av förslaget står Samfundet S:t Erik fast vid sin tidigare ståndpunkt att påbyggnaden kommer att medföra negativ påverkan på kulturhistoriska och stadsbildsmässiga värden. Trots att den inte bedöms strida mot förvanskningförbudet vill Samfundet påpeka att ytterligare omarbetning mot lägre volymer eller ökat indrag, framförallt mot norr, skulle skapa ett mer harmoniskt möte med befintlig byggnad och omgivande. För en detaljerad redogörelse av Samfundet S:t Eriks synpunkter hänvisas till tidigare yttrande.

Samfundet S:t Erik tillstyrker förslaget men anser att påbyggnadens volym bör genomgå en ytterligare bearbetning enligt ovan.

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Sebastian Ulvsgård
Styrelseledamot

Bilaga:

Angående förslag till detaljplan för fastigheten Barnhusväderkvarnen 36 och del av Vasastaden 3:1 i stadsdelen Vasastaden, S-Dp 2017-19122, 20200214.

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

YTTRANDE
2020-02-14

Angående förslag till detaljplan för fastigheten Barnhusväderkvarnen 36 och del av Vasastaden 3:1 i stadsdelen Vasastaden, S-Dp 2017-19122

Samfundet S:t Erik avstyrker den del av förslaget som innebär inbyggnad av befintlig arkad, vilken bedöms strida mot förvanskningförbudet enligt Plan- och bygglagen 8 kap 13 §. Samfundet S:t Erik ställer sig tveksamt till en påbyggnad i nuvarande utförande. En påbyggnad kan vara möjlig men behöver omstuderas med större hänsyn till omgivande stadsbild och byggnadens utpekade kulturhistoriska värden. Samfundet S:t Erik motsätter sig inte föreslagen tillbyggnad på gården, vilken bedöms som möjlig. Vidare vill Samfundet S:t Erik påpeka behovet av en kompletterande konsekvensanalys med tanke på de föreslagna förändringarnas omfattning, komplexitet och byggnadens kulturhistoriska klassificering (grön).

Planförslaget

Planens syfte är att utöka kontorsytan inom fastigheten Barnhusväderkvarnen 36 genom en påbyggnad i två våningar av det befintliga kontorshuset och en ny gårdsbyggnad i sex våningar. Vidare föreslås en inbyggnad av den öppna arkaden utmed Drottninggatan med syftet att tillskapa lokaler för centrumändamål. Postbankens huvudbyggnad från 1960-talet föreslås förses med skyddsbestämmelser i den nya detaljplanen för att värna anläggningens kulturhistoriska värden.

Kulturhistoriska värden

Byggnaden uppfördes som huvudkontor för Postbanken 1960-1963 efter ritningar av arkitekt Folke Löfström. Postbankens viktigaste värde är som tidstypisk exponent för Citys moderna bank- och kontorsbebyggelse från efterkrigstiden. Modernismens bankhus, var i likhet med 1800- och det tidiga 1900-talets bankpalats mycket påkostade och gestaltade med stor omsorg om helhet och detaljer, exempelvis proportioner, materialval, och funktionalitet. Postbanken på Drottninggatan är inget undantag. Tidstypiska karaktärsdrag är framförallt byggnadens välbevarade horisontellt betonade fasader i blankpolerad granit, växelspelet mellan volymer i låg- och högdelar samt arkaden mot Drottninggatan.

Postbankens föregångare Postsparbanken startade sin verksamhet i Sverige 1883 och var en viktig långivare till småsparare, företrädesvis arbetare som var en huvudsaklig målgrupp. Mot den bakgrunden har byggnaden stora värden som representant för Postsparbankens verksamhet i Sverige, vilket stärks genom att Postbanken, i högre grad än innerstadens övriga banker, kan förmedla kunskap om en viktig del av den svenska arbetarklassens historia.

Byggnaden är markerad grön på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta vilket innebär att den bedöms vara särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Samfundet S:t Eriks synpunkter

- Samfundet S:t Erik ifrågasätter planförslagets exploateringsgrad som bedöms vara för hög sett till bebyggelsens kulturhistoriska och stadsbildsmässiga värden.

- Arkaden omnämns både i förundersökningen och i Stadsmuseets klassificering som ett värdefullt karaktärsdrag. Den är grundläggande för hela byggnadens komposition – ett bearbetat möte med gaturummet som ger lätthet till den annars massiva byggnadskroppen (se bild 1). Av den anledningen bedömer Samfundet S:t Erik att en inbyggnad skulle innebära förvanskning enligt Plan- och bygglagens 8 kap 13 §. Utöver det innebär förändringen ett ianspråktagande av ett offentligt rum. Vid observation på plats blir det tydligt att byggnadens arkad är den del av gaturummet som merparten av fotgängarna väljer i denna del av Drottninggatan. Förändringens negativa konsekvenser sett till vinsten av 290 kvm framstår därför som en obalanserad avvägning mellan enskilda och allmänna intressen.
- Påbyggnaden i nuvarande form bedöms medföra negativ påverkan på kulturhistoriska och stadsbildsmässiga värden. Påbyggnaden är för hög och framförallt från norr riskerar den att minska upplevelsen av den befintliga kontorsbyggnadens högdal på ett negativt vis. En påbyggnad kan vara möjlig men behöver omstuderas avseende utbredning och höjd liksom påverkan på Postbankhuset och omgivning.
- Samfundet S:t Erik motsätter sig inte föreslagen gårdsbyggnad då denna inte bedöms minska fastighetens värdefulla egenskaper och delar.
- Vidare vill Samfundet S:t Erik påpeka behovet av en kompletterande konsekvensanalys med tanke på de föreslagna förändringarnas omfattning, komplexitet och byggnadens kulturhistoriska klassificering. Det är oklart vad planbeskrivningens kortfattade konsekvensbeskrivning för kulturmiljön baseras på, när underlag av sakkunniga som utreder konsekvenser inte finns med bland ärendets handlingar.

Avslutningsvis behöver några ord sägas om den antikvariska förundersökningen eftersom den ligger till grund för delar av planbeskrivningen, och möjligen även för förslaget utformning. I förundersökningen görs bedömningen att byggnaden har ett ”undanskymt läge i staden eftersom den ständigt döljs av andra byggnader” samt att detta förstärks av ”fasadmaterialets kamouflerande verkan”. Vidare uttrycks att ”då kontinuiteten verksamheten inte finns är huset endast en reminiscens av postbanken och dess historia”.

Samfundet S:t Erik ifrågasätter dessa bedömningar. Byggnaden är placerad invid ett av Stockholms innerstads mest frekventerade stråk Drottninggatan, i hörnläge. Utöver det är Postbankhuset mer eller mindre synligt från de två närbelägna och välbesökta bergsparkerna Tegnérlunden och Observatorielunden (se bild 2 och 4). Att kalla det för ett undanskymt läge är missvisande. I ett sammanhang av puts- och tegelbebyggelse från senare delen av 1800-talet och början av 1900-talet framstår den kvartersstora byggnadskroppen med sin blanka naturstensfasad som allt annat än kamouflerad. Postbankhuset utmärker sig snarare som en skinande lacksko i sin omgivning och kan sannolikt räknas till ett av de mest exponerade husen i Drottninggatans norra del. Det faktum att byggnaden används för ett annat ändamål betyder inte att den saknar möjlighet att förmedla kunskap och upplevelser om den ursprungliga användningen. Den absoluta majoriteten av byggnader bevarar inte ursprunglig verksamhet men kan trots det tillmätas höga kulturhistoriska värden. I desto fler fall är grundfunktionen bevarad, vilket gäller även för Postbankhuset som fortfarande används som kontor.

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Sebastian Ulvsgård
Styrelseledamot

Bilaga: Bilder 2 sidor

Bild 1: Postbankhuset sett från Drottninggatan i söder. Lägg särskilt märke till arkadens betydelse för byggnadens formspråk, mötet med marken och det svävande uttrycket som lättar upp den stora byggnadsvolymen. Foto Sebastian Ulvsgård, februari 2020.

Bild 2: Postbankhuset sett från Tegnérulunden. Foto Sebastian Ulvsgård, februari 2020.

Bild 3. Postbankhuset sett från norr. Byggnaden gestaltad för att på ett respektfullt och medvetet sätt ansluta till de intilliggande institutionsbyggnaderna Gamla tekniska högskolan och Kungliga skogs- och lantbruksakademien. Alla förändringar av Postbankhuset bör därför göras med samma höga ambitionsnivå och kunskap om konsekvenser. Foto Sebastian Ulvsgård, februari 2020.

Bild 4. Postbankhuset sett från Observatorielunden. Foto Sebastian Ulvsgård, februari 2020.